

Μέρος Γ΄. Ο Ευγένιος Βούλγαρης και η Μεγάλη Αικατερίνη.

του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου.

Ο Ευγένιος Βούλγαρης το 1772 ήταν στην Αγία Πετρούπολη και είχε την εκτίμηση της Τσαρίνας Αικατερίνης Β΄ της Μεγάλης. Αυτήν την εκτίμηση προσπάθησε να αξιοποιήσει υπέρ της Πατρίδας, κάτι που δεν ήταν καθόλου εύκολο. Στη Μόσχα και στο Κεντρικό Κρατικό Αρχείο Παλαιών Εγγράφων (Φ. 18, ντ. 249, σελ. 14) φυλάσσεται το ελληνικό κείμενο της σύντομης ομιλίας, που έκανε ο Βούλγαρης κατά τη διάρκεια της πρώτης ακρόασης που του παραχώρησε η Αυτοκράτειρα, τον Ιούλιο του 1772. Σε αυτό αφού εξέφρασε τη χαρά του για τη συνάντηση ζήτησε τη βοήθειά της για να απελευθερωθούν οι συμπατριώτες του: «Είμαι ευτυχισμένος, εγώ, ο τελευταίος από τους δούλους σου, παμφιλεύσπλαχνη Βασίλισσα! Αλλά ολοκλήρωσε την ευημερία μου με το να φέρεις και το λαό μου σε μια ευημερούσα κατάσταση. Η Ελλάδα,

μετά το Θεό, Παντοδύναμη Αυτοκράτειρα, σε σένα προσβλέπει, εσένα ικετεύει, σε εσένα προστρέχει...».

Έγραψε πολλά επαινετικά για την Αικατερίνη, όχι προς ίδιον όφελος, αλλά προς όφελος της Πατρίδας του. (Βλ. Σχ. Λήμμα «Ευγ. Βούλγαρις» εις Θρησκ. και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία, Αθήναι, 1964, 5^{ος} Τόμος, στήλ.1012). Ο ίδιος ουδέποτε ζήτησε κάτι από αυτήν. Αντίθετα η Αικατερίνη έκανε το παν να τον πείσει να μην μείνει Διάκονος, αλλά να δεχθεί την πρόταση της Ρωσικής Εκκλησίας και να καταστεί Αρχιεπίσκοπος. Τελικά τον έπεισε: Το 1775 χειροτονήθηκε ιερομόναχος από τον Μητροπολίτη Μόσχας Πλάτωνα και το 1776 εξελέγη από τη Ρωσική Εκκλησία Αρχιεπίσκοπος της Αρχιεπισκοπής Σλαβινίου και Χερσώνος.

Την εις Επίσκοπο χειροτονία του Ευγενίου τέλεσαν ο κυνηγημένος από τους Οσμανίδες και καταφυγών στη Ρωσία Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σεραφείμ Β΄, ο Μητροπολίτης Μόσχας Πλάτων και άλλοι Αρχιερείς. Παρούσα στη χειροτονία η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη. Έγραψε σχετικά ο Άγιος Αθανάσιος ο Πάριος: «Η μεγάλη κυρία ετίμησε το κλέος, το σέμνωμα και το ως αληθώς άκρον άωτον του γένους των Γραικών». (Βλ. σχ. Αθαν. Γ. Καρμή «Ευγένιος Βούλγαρης και οι πνευματικές ζυμώσεις του ιη΄ αιώνα», Εκδ. Παρησία, Αθήνα, 2008, σελ. 24). Σημειώνεται ότι ο Πατριάρχης Σεραφείμ Β΄ εκτιμούσε ιδιαίτερα το εκκλησιαστικό ήθος και τα πολλά προσόντα του Ευγενίου και συνδεόταν μαζί του. Αυτός τον είχε χειροτονήσει διάκονο και του είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Πατριαρχικής Ακαδημίας.

Η Γερμανικής καταγωγής Αικατερίνη, γεννημένη ως πριγκίπισσα του Anhalt – Zerbst- Bernburg Σοφία Φρειδερίκη Αυγούστα, παντρεύτηκε το 1745, σε ηλικία 16 ετών, τον επίσης Γερμανό Μέγα Δούκα της Ρωσίας Πέτρο, που ως Τσάρος κυβέρνησε τη Ρωσία για λιγότερο από δύο χρόνια (1761-1762). Ο αλαζονικός χαρακτήρας του και τα εγκληματικά του λάθη σε βάρος του ρωσικού λαού προκάλεσαν την από συνωμότες, με επικεφαλής τον Γκριγκόρι Ορλώφ, δολοφονία του. Της συνωμοσίας είχε γνώση η Αικατερίνη, η οποία ανήλθε στον θρόνο. (Ν. Ζερνώφ «Οι Ρώσοι και η Εκκλησία τους», Εκδ. Αστέρως, Αθήναι, 1972, σελ. 140).

Επιθυμία της Αικατερίνης ήταν να αγαπηθεί από τον Ρωσικό λαό και να μείνει στην Ιστορία ως η Αυτοκράτειρα που επεξέτεινε τα σύνορα της Ρωσίας και κυβέρνησε με τον «προοδευτικό» τρόπο της εποχής της, την πεφωτισμένη

Δεσποτεία. Προς τούτο ασπάσθηκε το Ορθόδοξο δόγμα, δήλωνε μεγάλη εχθρά του Ισλάμ, επεξέτεινε τα σύνορα της Ρωσίας, σε βάρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Πολωνίας και συνομιλούσε με τους «μοντέρνους» Γάλλους διανοούμενους Βολταίρο και Ντιντερό.

Ως προς τον Ελληνισμό μετά τον Α΄ Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1768-1774) και τα Ορλωφικά, που είχαν τραγικές συνέπειες για τους Έλληνες, ακολούθησε ο Β΄ Ρωσοτουρκικός πόλεμος (1787-1792). Σε αυτόν στο πλευρό της Αικατερίνης ήταν ο αυτοκράτορας της Αυστρίας Ιωσήφ Β΄. Όπως φαίνεται από την αλληλογραφία μεταξύ αυτής και του Ιωσήφ, σκοπός της ήταν η δι' αποσπάσεως εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Στην από 10 Σεπτεμβρίου 1782 επιστολή της προς τον Ιωσήφ Β΄ η Αικατερίνη, του εξέφρασε την εμπιστοσύνη της, ότι θα βοηθήσει ώστε «η Ευρώπη να απαλλαγεί από τον εχθρόν του χριστιανικού ονόματος, να εκδιωχθεί αυτός εκ της Κωνσταντινουπόλεως και να ανιδρυθή η αρχαία ελληνική μοναρχία επί των ερειπίων της βαρβάρου οσμανικής κυβερνήσεως, υπό τον ρητόν εκ μέρους μου όρον να διατηρήσω την μοναρχίαν ταύτην όλως ανεξάρτητον της εμής». Για τη θέση του Μονάρχου του ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους προόριζε τον νεότερο των εγγονών της, Κωνσταντίνο, ο οποίος «θα παραιτείτο πάσης αξιώσεως επί της ρωσικής μοναρχίας». Σύνορα του Ελληνικού Κράτους η Αικατερίνη προγραμμάτιζε προς την Ρωσία τον Εύξεινο και προς την Αυστρία «το δημιουργηθόσμενο κράτος της Δακίας». (Βλ.σχ. Κων. Παπαρρηγόπουλου «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Εκδ. Οίκ. Ελευθερουδάκη. Εν Αθήναις, 1925, Τόμ. Ε΄, σελ. 204-205).

Η κατάσταση της Ευρώπης με την επικράτηση της επαναστατικής κυβέρνησης στη Γαλλία και «ιδίως τα συμφέροντα της Ρωσίας στα πολωνικά πράγματα» έπεισαν την Αικατερίνη να συνομολογήσει το 1792 στο Ιάσιο ειρήνη με την Τουρκία και να διατάξει να εμποδιστεί «παν ελληνικόν κίνημα μέχρι νεωτέρας διαταγής» (Αυτ. σελ. 206). Έτσι οι Λάμπρος Κατσώνης, Ανδρέας Ανδρούτσος, πατέρας του Οδυσσέα, και άλλοι πολέμαρχοι στεριάς και θάλασσας αφέθηκαν μόνοι να συνεχίσουν τον αγώνα....

Το 1787 ο Ευγένιος Βούλγαρης παραιτήθηκε της Αρχιεπισκοπής Σλαβινίου και Χερσώνος και το 1789 επελέγη μέλος της Αυτοκρατορικής Ακαδημίας. Το 1802 απεσύρθη στη Μονή Αγίου Αλεξάνδρου Νέφσκι της Αγίας Πε-

τρουπόλεως, στην οποία, έως την κοίμησή του, το 1806, έζησε εν ειρήνη, προσευχή και μελέτη. Ο Βούλγαρης έγραψε ιδιοχείρως την διαθήκη του στις 16 Απριλίου 1805, ένα χρόνο προ του θανάτου του. Με αυτήν δώρισε στη νεοσύστατη Ιονική Επτάνησο Ηγεμονία πολύτιμα Εγκόλπια και Σταυρούς, δώρα της Αικατερίνης και άλλων ηγεμόνων για να πωληθούν. Όλα τα υπόλοιπα δώρα που είχε δεχθεί (δείγματα, όπως γράφει, «της εμής αφροσύνης και ματαιότητας») ζήτησε να πωληθούν και να δοθούν στους ενδεείς και πτωχούς, μαζί με 1.000 ρούβλια, από τα 10.000 που υπήρχαν στο όνομά του στην Βασιλική Τράπεζα της Πετροπόλεως. Τα υπόλοιπα ρούβλια τα μοίρασε κυρίως στην Αθωνική Ακαδημία, στο σχολείο της Πάτμου, στον «περίβλεπτο ναό του Αγίου Σπυρίδωνος Κερκύρας», στο Ναό της Φανερωμένης Ζακύνθου, στον «Ζωοδόχο Άγιο Τάφο» και στη Μονή Σινά.

Στην επιτύμβια πλάκα εξέφρασε την επιθυμία του να γραφεί το εξής: «ΗΣ όθεν; Εκ γης. Νυν δ' αυ εις γην ωδ' επανήλθον... Και δη ου βροτός, αλλ' εξής έσομ' αμβροτος αιέν...» (Από πού είσαι; Από τη Γη. Και τώρα πάλι στη γη επανήλθα...Και πλέον δεν είμαι θνητός, αλλά στο εξής θα είμαι πάντοτε αθάνατος...). (Σημ. Η Διαθήκη του Βούλγαρη υπάρχει στο βιβλίο του «Διατριβή ευθανασίας», το οποίο εξέδωσαν το 2005 οι εκδόσεις «Εξάντας», σε επιμέλεια των καθηγητών Γ. Δημολιάτη και Μαν. Γαλανάκη).

Πηγή : <http://www.antibaro.gr/>